

OMBUDSMAN

Safarov Azizbek Kamol og`li

Andijon qishloq xo`jaligi va agrotexnologiyalar instituti agrobiznes va raqamli iqtisodiyat fakulteti yurisprudensiya ta`lim yo`nalishi 1-bosqich talabasi.

Aytboyev Quvanshbek Bisenboy o`g`li

Andijon qishloq xo`jaligi va agrotexnologiyalar instituti agrobiznes va raqamli iqtisodiyat fakulteti yurisprudensiya ta`lim yo`nalishi 1-bosqich talabasi.

Egamberganov Jaloliddin Uktambay o`g`li

Andijon qishloq xo`jaligi va agrotexnologiyalar instituti agrobiznes va raqamli iqtisodiyat fakulteti yurisprudensiya ta`lim yo`nalishi 1-bosqich talabasi.

Annatatsiya: ***Ombudsman*** ([*shvedcha*](#) ombudsman — biron kishi manfaatlarining vakili) — turli xil ma`muriy organlar, ba`zi mamlakatlarda esa — shuningdek, xususiy shaxslar va birlashmalarning inson huquqlariga rioya etishini nazorat qilish uchun maxsus saylab (tayinlab) qo`yiladigan mansabdor shaxs. O. nazoratni amalga oshiradi va prokuraturadan farqli ravishda na-faqat qonuniylik, balki shu bilan birga samaradorlik, maqsadga muvofiqlik, adolatparvarlik nuqtai nazaridan ham tekshirish olib boradi.

Kalit so`zlar: adolatlilik, tenglik, qonuniylik, fikrlarni tengligi, vakillik.

Bu xildagi mansabdor shaxslar har xil nom bilan ataladi: Skandinaviya mamlakatlarida — O.; Ispaniya va Kolumbiyada — xalq himoyachisi; Fransiyada — vositachi, Ruminiyada — xalq advokati va shahrik. O. turli yillar bilan saylanishi yoki tayinlanishi mumkin. Ispaniyada u parlament tomonidan 5 yilga sayla-nadi, Namibiyada prezident tomonidan, Fransiyada — Vazirlar kengashining dekreti bilan tayinlanadi. Aksariyat ko`pchilik mamlakatlarda har bir fuqaro O.ga bevosita murojaat qilishga haklidir. O. kamchilik yoki suiiste`mollarni aniklab, tegishli organ yoki mansabdor shaxsga kursatadi va ularni bartaraf etishni taklif etadi. Agar ular O.ning taklifidan bosh tortsa, O. sud

organlari yoki parlamentga murojaat qilishi mumkin. O. fuqarolarning shikoyatlari bo'yicha, shuningdek, o'z tashabbusi bilan ish olib boradi. Fransiyada fuqarolar vositachiga bevosita emas, balki o'z senator yoki deputatlari orqali murojaat qiladilar.

Dunyoda 1-marta O. lavozimi 1709-yil Shvetsiya qirolligi huzurida joriy qilingan. Hozirgi vaqtda u jahonning 110 dan ortiq mamlakatida mavjud. O. institutini tashkil etilishiga qarab 2 turga bo'lish mumkin: parlament tomonidan tayinlanadigan (saylanadigan) klassik tipdagi O. va ijroiya hokimiyati organlari tomonidan tayinlanadigan O. Klassik tipdagi O. har qanday tashkilot, korxonalar, muassasa va mansabdor shaxslarning faoliyatini tekshirish huquqiga ega. Klassik O. katarkta Shvetsiya, Norvegiya, Daniya, Portugaliya, Ispaniya va shahrik. ko'pgina mamlakatlar O.lari kiradi. O'zbekiston O.i ham klassik O. hisoblanadi. Ijroiya hokimiyati organlari tomonidan tayinlanadigan O. huquklari biroz chegaralangan. Ular alohida sohalar bo'yicha tekshirish xuquqiga ega. Masalan, kasalxonalar, jazoni o'tash muassasalari, bolalar, nogironlar huquqini himoya qilish, harbiy xizmatchilar, jinoyatlardan jabrlanganlar, soliq muassasalari bo'yicha shug'ullanadigan alohida sohalar O.lari.

O.ning alohida obro'-e'tibori va zamonaviyligi uning demokratik xususiyatlari bilan tavsiflanadi. O.lar davlat organlari tizimidan mustaqilligi, parlamentning belgilangan muddati davomida o'zgarmasligi, qonunchilik tashabbusi huquqiga egaligi, o'z huquq va erkinliklarini himoya qilishga muhtoj bo'lgan barcha fuqarolarga ochiqligi, shikoyat va murojaatlarni taxlil etishda rasmiyatchilikka yo'l qo'ymasligi, aholiga bepul xizmat ko'rsatishi bilan ajralib turadi.

O'zbekiston Respublikasida O. faoliyatining huquqiy asoslari „Oliy Majlisning Inson huquqlari vakili (ombudsman) to'g'risida“ O'zbekiston Respublikasining qonuni (1997-yil 24-aprel)da belgilab berilgan. Mazkur qonunga ko'ra, Oliy Majlisning Inson huquqlari bo'yicha vakili (ombudsman) — mansabdor shaxe bo'lib, unga O'zbekiston Respublikasi davlat organlari, fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, korxonalar,

muassasalar, tashkilotlar, jamoat birlashmalari va mansabdor shaxslar tomonidan inson huquqlari to'g'risidagi amaldagi qonun hujjatlariga rioya etilishining samaradorligi ustidan parlament nazoratini ta'minlash vakolatlari berilgan. Vakil o'z faoliyatida O'zbekiston Respublikasi ning Konstitutsiyasi, qonunlari, boshqa qonun hujjatlariga, O'zbekiston Respublikasining xalqaro shart-nomalariga, shuningdek, xalqaro huquqning umum e'tirof etgan prinsiplari va normalariga asoslanadi. Vakil o'z vakolatlarini mustaqil hamda davlat organlari va mansabdor shaxslarga tobe bo'lmagan tarzda amalga oshiradi va O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisiga hisob beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sattorov A., Ombudsman — huquq himoyachisi, T., 2000.
2. Akmal Saidov. [O'zME](#). Birinchi jild. Toshkent, 2000.